

Las moscas

Vosotras, las familiares,
 inevitables golosas,
 vosotras, moscas vulgares,
 me evocáis todas las cosas.
 ¡Oh, viejas moscas voraces
 como abejas en abril,
 viejas moscas pertinaces
 sobre mi calva infantil!
 ¡Moscas del primer hastío
 en el salón familiar,
 las claras tardes de estío
 en que yo empecé a soñar!
 Y en la aborrecida escuela,
 raudas moscas divertidas,
 perseguidas
 por amor de lo que vuela,
 —que todo es volar—, sonoras
 rebotando en los cristales
 en los días otoñales...
 Moscas de todas las horas,
 de infancia y adolescencia,
 de mi juventud dorada;
 de esta segunda inocencia,
 que da en no creer en nada,
 de siempre... Moscas vulgares,
 que de puro familiares
 no tendréis digno cantor:
 yo sé que os habéis posado
 sobre el juguete encantado,
 sobre el librote cerrado,
 sobre la carta de amor,
 sobre los párpados yertos
 de los muertos.
 Inevitables golosas,
 que ni labráis como abejas,
 ni brilláis cual mariposas;
 pequeñitas, revoltosas,
 vosotras, amigas viejas,
 me evocáis todas las cosas.

Antonio Machado, "Soledades", 1907

Antonio Machado Ruiz (Sevilla, 26 de juliol de 1875 - Cotlliure, 22 de febrer de 1939)

La mosca que soñaba que era un águila

Había una vez una Mosca que todas las noches soñaba que era un Águila y que se encontraba volando por los Alpes y por los Andes.

En los primeros momentos esto la volvía loca de felicidad; pero pasado un tiempo le causaba una sensación de angustia, pues hallaba las alas demasiado grandes, el cuerpo demasiado pesado, el pico demasiado duro y las garras demasiado fuertes; bueno, que todo ese gran aparato le impedía posarse a gusto sobre los ricos pasteles o sobre las inmundicias humanas, así como sufrir a conciencia dándose topes contra los vidrios de su cuarto.

En realidad no quería andar en las grandes alturas o en los espacios libres, ni mucho menos.

Pero cuando volvía en sí lamentaba con toda el alma no ser un Águila para remontar montañas, y se sentía tristísima de ser una Mosca, y por eso volaba tanto, y estaba tan inquieta, y daba tantas vueltas, hasta que lentamente, por la noche, volvía a poner las sienes en la almohada.

Augusto Monterroso Bonilla (*Tegucigalpa, Honduras, 21 de desembre de 1921 - Ciutat de Mèxic, Mèxic, 7 de febrer de 2003*).

Mosques i mosquits

La natura
diligent ens procura
una bèstia
per a cada molèstia.
Si a les fosques
ja no piquen les mosques,
hi ha els mosquits,
que treballen de nits.

Pere Quart, Bestiari, 1937.

*Pere Quart és el pseudònim de Joan Oliver
i Sallarès (Sabadell, 29 de novembre de
1899 - Barcelona, 19 de juny de 1986)*

Hay tres temas: el amor, la muerte y las moscas. Desde que el hombre existe, ese sentimiento, ese temor, esas presencias lo han acompañado siempre. Traten otros los dos primeros. Yo me ocupo de las moscas, que son mejores que los hombres, pero no que las mujeres.

*Del llibre "Movimiento perpetuo",
de Augusto Monterroso, 1972*

Les mosques més casolanes

Rafael Carbonell Font

Institució Catalana d'Història Natural

Convivim amb milers d'espècies de dípters, un ordre d'insectes que compren dos grans grups, els nematòcers, que es correspon al que de forma general anomenem mosquits, de cos allargat i antenes llargues, i els braquícers, les mosques i tàvecs, de cos robust i antenes curtes.

Dins del segon grup hi ha algunes espècies antropòfiles, les mosques casolanes o domèstiques, les que viuen a prop nostre, ja que sovint entren o es fan a dins les cases i els habitatges en general. La relació que hi tenim no és gaire amistosa i ens molesten, ja sigui per què es posen al menjar, se'ns posen i passegen damunt la pell, ens piquen o fan soroll en volar o en topar amb els vidres de les finestres. Segurament ens hem preguntat més d'una vegada: què hi fan a damunt nostre? què hi troben dins les cases? En aquest article coneixerem algunes de les mosques més habituals a dins de les cases, per què s'hi fan, per què hi entren i què hi troben.

La **mosca domèstica** (*Musca domestica*) (4-8 mm) està estesa per tot el món. Té els ulls vermells, el tòrax gris amb quatre ratlles negres longitudinals i l'abdomen groguenc i cobert en part de pruïna, amb una franja mitjana fosca més o menys eixamplada. És atreta pels líquids fermentats, que és capaç de percebre des d'alguns quilòmetres. També s'alimenta de líquids ensucrats o la suor, i és la mosca que més sovint es passeja per la pell. Quan l'aliment que troba és sòlid, regurgita un líquid amb el que el mescla i un cop estovat el xucla. Fa la posta sobre matèria orgànica de qual-sevol mena en descomposició, i també als aliments com

la carn o el peix. Com que amb les potes contacten amb diferents microorganismes, poden ser-ne portadores i transmetre'ls als aliments humans, als que contaminen, i causar malalties contagioses quan després són ingerits. Es poden observar actives de març a octubre, i hivernen a llocs arrecerats, com també a dins de les cases.

La **mosca domèstica major** (*Muscina stabulans*) és de mida més gran que la mosca domèstica (8-10 mm). També presenta quatre bandes negres al tòrax però el seu abdomen es gris per damunt; té la punta de l'escutel més clara, ataronjada, com també parts de les potes. Les larves viuen als excrements i a les carcasses d'animals, on també poden depredar larves d'altres dípters. Són comunes a l'entorn de granges d'animals i més rares a ciutat. S'endinsen a les cases quan s'acosta el fred, per hivernar; són actives d'abril a novembre.

La **mosca dels estables** (*Stomoxys calcitrans*) fa 5-8 mm. Té el cos de color gris, el tòrax amb quatre franges longitudinals estretes i ininterrompudes, i les potes negres. L'abdomen té taques rodones i ovalades barrejades. Viu normalment a les corts amb bestiar, i té una trompa picadora, amb la qual xucla la sang del bestiar boví i altres vertebrats, inclosos els humans. Pot actuar com a vector de diverses malalties. Les larves es nodreixen de matèria orgànica en descomposició, sobretot dels excrements.

Altres espècies de la família Muscidae que ocasionalment poden entrar a dins de les cases de camp, però que viuen sobretot a l'exterior són *Muscina prolapso* i *Phaonia subventa*.

La mosca domèstica menor (*Fannia canicularis*) és

Mascle de mosca domèstica (*Musca domestica*)

Femella de mosca domèstica major o mosca dels estables (*Muscina stabulans*)

Femella de mosca dels estables (*Stomoxys calcitrans*)

Masclle de mosca domèstica menor (*Fannia canicularis*)

una mosca més aviat petita (uns 5 mm) de la família Fanniidae. El masclle (amb els ulls més junts) és de color gris, amb l'abdomen de forma triangular, en part de color groc, amb la punta fosca i una banda negra longitudinal al mig, de la que surten ratlles perpendiculars, que dona un aspecte tigrat. La femella (amb els ulls més separats) és tota ella grisa (la base de l'abdomen pot ser groga), amb les ratlles longitudinals del tòrax ben marcades. Es troba molt sovint a dins de cases, tant a ciutat com al camp, on els mascles es dediquen a volar en cercles horitzontals a les habitacions, i rarament es paren als aliments o a la pell. La femella pon als excrements o en altres matèries vegetals o animals en descomposició sempre que estiguin més o menys líquides, i allà es desenvolupen les larves. Està activa tot l'any, però és més abundant a l'estiu.

Dues altres mosques de la mateixa família que poden entrar a habitacles humans són *Fannia armata* (4-6 mm, atreta per la secrecions del bestiar i també per la transpiració humana) i *Fannia scalaris* (5-8 mm), ambdues de colors grisos als dos sexes.

La **mosca vironera** o **mosca blava** (*Calliphora vicina*) (6-12 mm) és una mosca de tòrax gris i abdomen blau amb reflexos metàl·lics. Es diferencia de la seva congènere *Calliphora vomitoria* pel color vermellós de la part inferior de la cara, coberta de pèls negres. És atreta per la matèria orgànica en descomposició, on pon, sobretot sobre cadàvers, els quals pot detectar des de diversos quilòmetres de distància. Viu sobretot a l'exterior, on contribueix a la descomposició dels animals morts, i també es posa sobre fulles i xucla el nèctar de les flors. Se l'anomena vironera per què pon a les viandes, cosa per la qual s'ha de mirar de cobrir la carn o el peix perquè no hi tingui accés. En arribar el fred entra a les cases per hivernar, però pot activar-se en dies assolats. Vola ràpid fent un brunzit fort, brunzit que augmenta quan topa amb els vidres de les finestres volent sortir.

Les **mosques de les golfes** (gènere *Pollenia*), com ara *P. angustigena* (5-9 mm) són mosques de color gris clar, amb el tòrax cobert de pèls daurats, que cauen amb el pas del temps, amb l'abdomen sovint escacat en negre

Femella de mosca vironera (*Calliphora vicina*)Femella de mosca de les golfes (*Pollenia angustigena*).

i gris clar. Entren a començaments de la tardor, on formen agregats a les parts altes i assolellades de les cases, i es mouen a poc a poc, de forma mandrosa. Es diferencien de les altres mosques que hem vist fins ara que ponen al terra, i les larves parasiten cucs de terra i pupes d'insectes.

També són de la família Calliphoridae les **mosques verdes**, el gènere *Lucilia* i l'espècie *Chrysomyia albiceps*, i també són atretes pels excrements i els cadàvers. Una altra mosca verda, del gènere *Neomyia*, és atreta pel nèctar i els excrements, però és de la família Muscidae. Només rarament aquestes mosques entren a les cases.

Sols de tant en quan entren als habitatges les **mosques de la carn** (gènere *Sarcophaga*, família Sarcophagidae), encara que com que ponen sobre cadàvers poden contaminar els aliments. Són mosques

Mosca verda del gènere *Lucilia**Chrysomyia albiceps*, una mena de mosca verda

Femella de mosca de la carn (gènere *Sarcophaga*)

Adult de *Tephrochlamys rufiventris*

Adult de la mosca d'armadura *Hermetia illucens*

de bona mida (fins a 15 i 22 mm) i color grisenc, amb ratlles longitudinals més fosques al tòrax i abdomen escacat, amb taques quadrades clares i fosques. Destaquen els ulls vermells, mes separats a les femelles que als mascles.

Tephrochlamys rufiventris és una mosca d'uns 6 mm de la família Heleomyzidae. Té el cos gris i l'abdomen ataronjat. Com moltes altres mosques, les larves

Adult de la mosca d'armadura *Hermetia illucens*

s'alimenten d'excrements i carronya. Antigament era corrent trobar-les a cases amb pous negres o fosses sèptiques. Les larves poden desenvolupar-se durant l'hivern, i els adults es poden trobar a dins de les cases de febrer a abril, sovint a les finestres.

La **mosca soldat o d'armadura** *Hermetia illucens*, de la família Stratiomyidae, és una espècie forana originària de les regions tropicals i subtropicals d'Amèrica, però que s'ha estès a tot el món. Va arribar a la península ibèrica el 1954. No és considerada invasora, i les seves larves són excel·lents compostadores i també redueixen la presència de larves de mosca domèstica en els fems. Es reconeix fàcilment per la seva forma allargada (fins a 2 cm), les seves antenes llargues i el cos negre amb dues finestres translúcides a cada costat de la base de l'abdomen (d'aquí el nom "d'armadura"), que pot ser negre o també vermellós. Les potes són grogues en part i els ulls tenen taques violetes. Es troba sovint a dins de cases de pagès i en general a àrees rurals o suburbanes amb habitatges dispersos. Passen l'hivern en estadi de larva i els adults s'observen de maig a setembre.

Entre les mosques de mida més petita que podem trobar a les cases, hi ha la **mosca de les finestres** *Scenopinus fenestralis* (4-6 mm), de la família Scenopinidae. És més freqüent trobar-la a dins de cases que a l'exterior, sobretot a les finestres, on es mouen a poc a poc. Les seves larves s'alimenten de larves d'altres insectes, com ara erugues d'arnes de la roba, larves d'escarabats o larves de puces. Els adults són foscos, un xic brillants, sense pèls, amb les potes en la seva major part ataronjades i ulls de color diferent a dalt i a sota en els mascles o bé amb una línia horitzontal violeta que els travessa a les femelles. Volen de febrer a agost.

Les **mosques del vinagre** (com ara *Drosophila melanogaster*, família Drosophilidae) són mosques molt petites (2-3 mm) de color ataronjat amb ulls vermells i dors de l'abdomen negre. Són atretes per la fruita macada i les larves es desenvolupen en suc fermentat líquid; també les atrau l'olor del vi o el vinagre, on poden morir ofegades. Es fan en gran quantitat quan

Masclle de la mosca de les finestres (*Scenopinus fenestralis*)

Femella de *Drosophila melanogaster*

Femella de *Drosophila repleta*

Mosqueta dels banys (*Clogmia albipunctata*)

descuidem la galleda de la fracció orgànica. Una altra mosca del mateix gènere és *Drosophila repleta*, també anomenada mosca de la fruita, de tòrax clar pigallat de bru i abdomen amb bandes fosques transversals, que prefereix la matèria orgànica en descomposició només una mica humida. Ambdues són actives durant tot l'any.

No podríem enllestir aquest llistat de mosques comunes a dins de les cases sense esmentar alguns Nematòcers, a banda dels mosquits verdaters, de la família Culicidae. A les parets dels lavabos s'hi posa la **mosqueta dels banys** (*Clogmia albipunctata*, Psychodidae), de 3-5 mm, d'ales cobertes de pèls, marrons i amb petites taques blanques. Les antenes tenen setes en disposició verticil·lada. Les larves es poden desenvolupar als desguàs i al sífo dels vàters on s'alimenten de matèria orgànica en descomposició. Es poden trobar tot l'any, però són més abundants a l'estiu.

Altres mosques que es poden trobar a l'interior de les cases són *Desmometopa m-nigrum* (Milichiidae) o diferents representants de les famílies Sphaeroceridae, Carnidae, Phoridae i Scatopsidae.

Bibliografia

- Carles-Tolrà, M. (1997).** Los dípteros y el hombre. *Boletín de la Sociedad Entomológica Aragonesa*, 20, 405-425.
- González Mora, D. (1989).** Los Calliphoridae de España, II: Calliphorini (Diptera). *Eos*, 65(1), 39-59.
- Gregor, F., Rozkošný, R., Barták, M. & Vaňhara, J. (2002).** The Muscidae (Diptera) of Central Europe. *Folia Facultatis Scientiarum Naturalium Universitatis Masarykianae Brunensis, Biologia*. 107, 1-280.
- Martínez-Sánchez A., Magaña C., Saloña M. & Rojo S. (2011).** First record of *Hermetia illucens* (Diptera: Stratiomyidae) on human corpses in Iberian Peninsula. *Forensic Science International*, 206, 76-78.
- Mourier, H., Winding, O. & Sunesen, E. (1979).** *Guía de los animales parásitos de nuestras casas*. Ediciones Omega.
- Navarro A. & Peris S. V. (1991).** *Hermetia illucens* (Linnaeus, 1758), aclimatada en España, con un resumen de su interés económico (Diptera, Stratiomyidae). *Boletín de la Real Sociedad Española de Historia Natural*, 87 (1-4), 239-247.
- Peris, S. V. (1962).** *Hermetia illucens* (L.) por primera vez en España (Dipt. Stratiomyidae). *Publicaciones del Instituto de Biología Aplicada*, 33, 51-56.
- Pradera, C. (2014).** Mosca del vinagre y mosca de la fruta, moscas del género *Drosophila* (Diptera, Drosophilidae). <https://desinsectador.com/2014/07/06/mosca-del-vinagre-y-mosca-de-la-fruta-moscas-del-genero-drosophila-diptera-drosophilidae>
- Pradera, C. (2016).** Sobre *Stomoxys calcitrans* (Diptera, Muscidae) o mosca del establo. <https://desinsectador.com/2016/07/31/sobre-stomoxys-calcitrans-diptera-muscidae-o-mosca-del-establo/>
- Pradera, C. (2019).** Sobre la mosca doméstica menor, *Fannia cunicularis* (Diptera, Fanniidae). <https://desinsectador.com/2019/05/21/sobre-la-mosca-domestica-menor-fannia-cunicularis-diptera-fanniidae/>
- Pradera, C. (2020).** *Tephrochlamys rufiventris* (Diptera, Heleomyzidae) una mosca común. <https://desinsectador.com/2020/05/09/tephrochlamys-rufiventris-diptera-heleomyzidae-una-mosca-comun/>
- Rozkošný, R., Gregor, F. & Pont, A. C. (1997).** The European Fanniidae (Diptera). *Acta Scientiarum Naturalium Academiae Scientiarum Bohemicae, Brno*, 31 (2), 1-80.
- Séguy, E. (1934).** *Faune de France*. 28. Diptères: Brachycères (Muscidae acaalypterae et Scatophagidae). Paul Lechevalier et fils.
- Van Emden, F. I. (1954).** *Handbooks for the identification of British Insects. Diptera Cyclorrhapha. Calyprata (I). Section (a) Tachinidae and Calliphoridae. Vol. 10 (4a)*. Royal Entomological Society of London.